

УДК 378.14:796.5(075)

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ОСЕРЕДКІВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Марина Чикалова

У статті показана важливість та актуальність формування рівня компетентності студентів напряму підготовки «Туризм», а також роль служб міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів у процесі підготовки майбутніх фахівців для сфери міжнародного туризму. Проаналізовано стан організації мовних та виробничих практик для студентів сумських вишів у Туреччині.

Ключові слова: менеджер міжнародного туризму, міжнародне співробітництво, практика, компетентність.

Постановка проблеми. XXI століття здобуло статус століття глобалізації, інтернаціоналізації та інформаційних технологій. Актуалізується процес євроінтеграційного курсу вищої школи багатьох держав світу. Відбувається залучення громадян до пізнання історико-культурної спадщини різних країн. Зростає роль осередків міжнародного співробітництва в усіх напрямках освітньої політики. В контексті підготовки конкурентоспроможних фахівців важливим чинником розвитку міжнародної співпраці була й залишається туристична галузь, адже на сьогоднішній день міжнародний туризм у світі став невід'ємною частиною життя мільйонів людей: і тих, які задіяні в якості професіоналів, і тих, хто користується послугами індустрії гостинності.

Актуальність статті полягає у визначенні комплексного підходу вищих навчальних закладів, зокрема, служб міжнародного співробітництва, до процесу підготовки висококласних фахівців туристичного бізнесу.

Аналіз досліджень. Проблеми формування конкурентоспроможного фахівця у сфері туризму перебувають в колі наукових інтересів тих, хто безпосередньо пов'язаний з індустрією гостинності: вітчизняні науковці К. Кнодель, Л. Сакун, В. Федорченко, Н. Фоменко, В. Цибух, Л. Чорна та зарубіжні Д. Єрмилова, І. Зорін, О. Ільїна, В. Квартальнов, У. Кейтсбі (W. Catesby), Дж. Колакоглу (J. Colakoglu), Г. Хофстеде (G. Hofstede), Дж. Річі (J. Ritchie); М. Тунч Озеллі (M. Tunç Özelli), Хасан Хусейн Соїбалі (Hasan Huseyin Soybalı) та ін. Питання впливу міжнародного співробітництва на розвиток освітнього середовища університетів порушували в своїх наукових дослідженнях В. Зінченко, Ю. Костюшина, Л. Лебедева, В. Леванков, А. Міщенко, М. Пальчук, І. Поліщук та інші науковці.

Вивчення та аналіз зазначених джерел привели до висновку, що зусилля професійної підготовки менеджера для сфери туризму слід спрямувати на варіативність та гнучкість у виборі методів та форм навчання, інтегрування

теоретичного та практичного навчання на паритетних засадах, оскільки теорія без практики, без придбання життєвого досвіду, без практичного освоєння професії в процесі навчання не в змозі забезпечити належного рівня компетентності майбутнього конкурентоспроможного фахівця.

Мета статті – аналіз напрямів та можливостей всебічної підготовки майбутніх фахівців у сфері міжнародного туризму та формування їх компетентісних якостей за допомогою інтеграції навчального процесу та діяльності служб міжнародного співробітництва у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Прагнення до інтеграції в європейську та світову системи освіти зумовлює зростання активності університетських осередків міжнародного співробітництва в напрямку налагодження міжнародних академічних контактів та організації стажування, мовної й виробничої практики студентсько-викладацького складу за кордоном, а також участі у міжнародних форумах, проектах, програмах, наукових дослідженнях тощо. Тісний взаємозв'язок структурних підрозділів університетів з центрами міжнародної співпраці сприятиме збагаченню досвідом роботи провідних університетів світу, формуванню єдиного освітнього простору, пошуку адекватних рішень, визнанню дипломів, введенню нових навчальних курсів та дисциплін, росту академічної мобільності тощо.

Перспективи подальшого функціонування та розвитку освітньої політики вищого навчального закладу значною мірою залежать не лише від рівня фахової підготовки, але й вихованості та здобуття студентами певних морально-етичних якостей.

Перелік якостей, якими повинен володіти *менеджер міжнародного туризму*, не має певних рамок. Він зазнає постійної варіативності залежно від змін в суспільстві, соціально-економічних перетворень та конкретної, непередбаченої правилами та інструкціями, ситуації.

Гарантією соціальної захищеності молодого менеджера в сучасних умовах повинна стати його конкурентоспроможність на ринку праці, яка забезпечується високою підготовкою в стінах вищого навчального закладу і в першу чергу – його особистих професійних якостей, а саме:

- самостійністю у прийнятті рішень,
- відповідальністю,
- раціональною організацією свого робочого дня та діяльності загалом,
- впевненістю,
- вмінням вести за собою,
- здатністю до прийняття єдино вірного рішення та інших рис, які характеризують справжнього професіонала.

У статті 6 Закону України «Про туризм» відзначено, що держава оголосила туризм «одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності». Проте, ефективний розвиток туристичної галузі залежить від здатності фахівців формувати та просувати високоякісний туристський продукт.

Прагнення до підготовки фахівця світового рівня визначає напрями міжнародної співпраці з зарубіжними партнерами в сфері освітньої діяльності.

І в цьому суттєва роль відводиться **міжнародному співробітництву** вищих навчальних закладів. В чому ж полягає роль служб міжнародної співпраці вишів у зв'язку з проблемою, що розглядається?

Служби міжнародних зв'язків повинні працювати над наданням інформації щодо міжнародних організацій, доступу освітян та студентства до сучасних комунікативних систем та освітніх програм, над підтримкою вже налагоджених контактів з традиційними партнерами, розширенням співпраці з ними у нових освітніх сферах, над активним пошуком нових партнерів, над можливостями додаткового вивчення іноземної мови, що є серйозним гальмом у розвитку освіти.

У цьому контексті слід звернути увагу на діяльність університетів Туреччини (зокрема Університету Мугла, Університету Богазичі, Університету Акденіз), які активно працюють в напрямку налагодження дієвих партнерських відносин з однопрофільними навчальними закладами провідних країн світу: США, Швейцарії, Іспанії, Великої Британії, Німеччини, Швеції, Японії, Нідерландів, Франції тощо з метою підвищення рівня міжнародного досвіду студентів та викладачів університету шляхом організації стажувань, програм обмінів, інклюзивного навчання, участі в міжнародних форумах та мережах, отримання подвійних дипломів тощо. Департамент міжнародного співробітництва Університету Мугла в рамках діючих програм співпраці сприяє не лише організації виробничої практики студентів сумських вишів на території Туреччини, а й навчанню турецьких громадян на інтенсивних курсах російської мови як іноземної у навчальних закладах Сумщини. Департамент міжнародних зв'язків університету Акденіз приділяє велику увагу проектам в рамках Європейського освітнього товариства, молодіжним програмам (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Youth), міжнародним грантам програм Європейського Союзу, Міжнародної Асоціації Університетів та Асоціації Європейських Університетів, академічним обмінам професорсько-викладацького та студентського складу, запрошенню іноземних фахівців для проведення лекційних та практичних занять тощо.

Однією із складових підготовки професіоналів у сфері міжнародного туризму є *організація практики за кордоном*, адже сама назва спеціальності вимагає особливого підходу до розроблення **профільно** орієнтованого навчального плану.

Тому активізація роботи служб міжнародного співробітництва по зміцненню зв'язків із зарубіжними професійними об'єднаннями роботодавців чи вихід безпосередньо на окремого роботодавця повинна зіграти вирішальну роль.

Діаграма, подана на рис. 1, показує круговий зв'язок трьох основних складових: вищого навчального закладу, студентського контингенту та зарубіжних роботодавців, в центрі якої знаходиться служба міжнародних зв'язків, що має двосторонній зв'язок з усіма названими складовими.

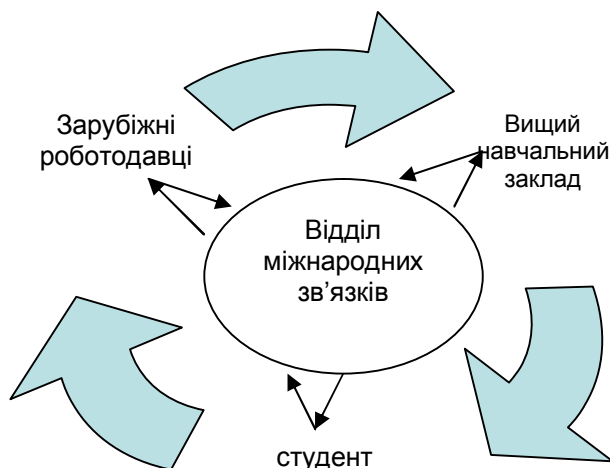

Рис. 1. Взаємозалежність юридичних та фізичних осіб при підготовці фахівців для міжнародного ринку праці.

Як показує багаторічний досвід, компетентісні якості, які властиві справжньому менеджеру, формуються та загартовуються за межами країни проживання, а не в домашній звичній обстановці. Саме так вони мають змогу пройти школу спілкування, відповідальності, вміння боротися за місце під сонцем і виживати, вміння гідно переживати помилки й невдачі, аналізувати їх і ставати сильнішими, вміння тримати удар і набувати якостей лідера.

Служби міжнародних зв'язків навчальних закладів мають можливість безпосередньо сприяти формуванню професійних якостей студентами – майбутніми менеджерами сфери туризму. Укладені Угоди та Договори про міжнародне міжвузівське співробітництво дають змогу студентам перевірити свої здібності та отримати теоретичні знання під час перебування в різних країнах, а також порівняти якість набуття необхідних менеджерів професійних навичок.

Так, опитування 100 студентів сумських вишів, результати якого показані у таблиці 1, дало нам картину набуття професійних якостей та підвищення рівня компетентності на території своєї країни та за кордоном й змушує замислитися над якістю та складовими підготовки у вузах.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз результативності набуття професійних якостей в Україні та за кордоном

Професійні якості	Україна	Ближнє та дальнє зарубіжжя
	%	%
соціальні контакти, комунікативні здібності	6	94
набуття професійного досвіду	43	57
ділова активність, енергійність	49	51
самостійність	27	73
вміння працювати в команді	62	38
здатність задіяти оточуючих для виконання завдання з максимальним ефектом	45	55
культурний досвід	50	50

Як бачимо, переважна більшість студентів вважає, що навички соціальних контактів та комунікативних здібностей, як і навички самостійності найпевніше можна здобути лише за межами України. І разом з тим картина міняється, коли йдеться про набуття професійного і культурного досвіду, ріст ділової активності та енергійності. Відсоткові дані максимально наближені. З цього випливає, що територія застосування професійних якостей не має принципового значення, адже на перший план виходять особистісні якості фахівця.

Аналіз організації студентських практик у Туреччині (Сумський державний університет, Сумський Інститут Міжрегіональної Академії управління персоналом, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка) показує, що:

- 1) найбільший ефект ми отримуємо від безпосереднього виконання конкретних завдань у тісному зв'язку із теоретичним навчанням (до речі, не завжди в приміщенні аудиторного фонду);
- 2) зникає проблема пошуку фінансування на організацію виробничої практики (адже вона розв'язується за рахунок приймаючої сторони, а також за рахунок отримання грантів різноманітних фондів);
- 3) значно підвищується рівень умінь та навичок спілкування загалом та іншомовного зокрема;
- 4) розвивається світогляд студентів у напрямках усвідомлення історичного надбання (туризм допомагає побудувати міст між минулим та майбутнім), культури (безпосереднє знайомство з традиціями, музикою, танцями, архітектурою, національною кухнею, церемоніями та ритуалами, тощо) та ін.;
- 5) зростає впевненість у власних силах (прагнення самостійного пошуку роботи та працевлаштування в поєднанні з подальшим здобуттям освіти).

Перелік позитивних сторін можна продовжити. Проте слід звернути увагу на необхідність розв'язання деяких **проблем**:

- 1) оскільки найоптимальніший період проходження виробничої практики (особливо за кордоном) – це квітень – вересень, то доцільно переглянути навчальні плани та перенести навчальні дисципліни практичного спрямування на кінець другого семестра;
 - 2) акцент потрібно робити не лише на виробничій практиці, але й задіяти такий вид здобуття досвіду, як стажування та участь у міжнародних проектах упродовж навчального року;
 - 3) особливу увагу необхідно приділити проблемі адаптації в нових макро- та мікросоціальних умовах (самостійність у розподілі бюджету, самозабезпеченість та самообслуговування і т.д.), коли виникає відчуття дискомфорту, адже кожен студент – це особистість, яка має свою певну життєву позицію, систему цінностей та ціннісні орієнтації;
 - 4) домагатися покращення якості програм навчання, зміцнюючи зв'язки вищів з новими науковими галузями та ринком праці, розширюючи масштаби вищої освіти та організацію практичної підготовки фахівців на рівні міжнародних стандартів.
-
-

Все це допоможе отримати суттєві переваги на ринку праці, підвищити конкурентоспроможність молоді, яка базується на знаннях та інноваціях.

Висновок. Таким чином, аналіз окремих напрямів роботи в процесі підготовки фахівців сфери міжнародного туризму показує важливу роль служб міжнародного співробітництва, їх безпосередній та відчутний вплив на процес формування конкурентоспроможного фахівця сфери туризму. Стажування, виробничі практики за кордоном, інші види академічних обмінів сприяють удосконаленню компетентісних якостей, загартуванню характеру, становленню особистості студента.

Список використаних джерел:

1. Державна програма розвитку туризму на 2002–2010 роки [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 583 від 29 квітня 2002 р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Лебедева Л., Семенова Г., Иванова Е. Международный обмен / Л. Лебедева, Г. Семенова, Е. Иванова / Народное образование, № 3. – М. : 2002. – С. 99–102.
4. Платонов К. К. Проблемы способностей / К. К. Платонов. – М. , 1977.
5. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.
6. Fayol H. *Industrial and General Administration* / H. Fayol. – Geneva : International Manag. Inst., 1930.
7. Özelli M. Tunç. *The Evolution of the Formal Educational System and Its Relation to Economic Growth Policies in the First Turkish Republic* / M. Tunç Özelli // *International Journal of Middle East Studies*. – London: Cambridge University Press 5 (1): 1974. P. 77–92.
8. Stogdill R. *Handbook of Leadership. A Survey of Theory and Research* / R. Stogdill. – N.Y. : 1974. – P. 7–16.